

ĐIỀU KIỆN CẦN THIẾT KHI THAM GIA LỰC LƯỢNG LAO ĐỘNG Ở TỈNH KON TUM

Học xong chủ đề này, em sẽ:

- Trình bày được một số quy định về quyền và nghĩa vụ của người lao động, người sử dụng lao động theo pháp luật Việt Nam. Phân tích được một số đặc điểm của lực lượng lao động tại Kon Tum.
- Nêu được ý nghĩa việc thực hiện an toàn, vệ sinh lao động. Trình bày được nguy cơ gây mất an toàn, vệ sinh lao động trong một số hoạt động sản xuất ở Kon Tum.
- Trang bị được cho mình những kĩ năng, kiến thức để tham gia lao động tại địa phương có hiệu quả.

MỞ ĐẦU

Lao động là một hoạt động vô cùng quan trọng đối với sự tồn tại và phát triển của xã hội. Vậy chúng ta phải lao động như thế nào cho hiệu quả, an toàn? Sử dụng lao động như thế nào để đảm bảo hài hoà lợi ích của các bên, tạo nên động lực cho sự phát triển của cá nhân và cộng đồng? Để tham gia lao động tại địa phương có hiệu quả, mỗi học sinh cần chuẩn bị cho mình những gì?

KIẾN THỨC MỚI

I. LAO ĐỘNG VÀ VẤN ĐỀ LAO ĐỘNG TẠI KON TUM

1. Quy định về người lao động và người sử dụng lao động

Dựa vào hiểu biết của bản thân, em hãy hoàn thành bảng theo mẫu sau:

Đối tượng	Quyền	Trách nhiệm/ nghĩa vụ
Người lao động	?	?
Người sử dụng lao động	?	?

Theo em, vì sao Bộ luật Lao động 2019 lại có những quy định riêng cho lao động nữ?

Bộ luật Lao động 2019 do Quốc hội nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam ban hành, có hiệu lực từ ngày 01 tháng 01 năm 2021 đã quy định tiêu chuẩn lao động, quyền, nghĩa vụ, trách nhiệm của người lao động, người sử dụng lao động tại điều 5 và điều 6.

Việc quy định quyền và nghĩa vụ của người lao động, người sử dụng lao động nhằm xây dựng quan hệ lợi ích giữa các bên hài hoà, tin cậy nhau, vừa tôn trọng lợi ích của doanh nghiệp, vừa bảo vệ quyền, lợi ích của người lao động, góp phần thúc đẩy sản xuất – kinh doanh, tạo sự ổn định xã hội.

2. Nhu cầu lao động tại Kon Tum

1. Dựa vào hiểu biết của bản thân và thông tin trong mục 2, em hãy:

- Kể tên các ngành nghề đang có ở tỉnh Kon Tum.
- Cho biết ngành nghề nào thu hút nhiều lao động nhất?

2. Chia sẻ về dự định sẽ tham gia vào một trong các ngành nghề tại địa phương của em trong tương lai.

Sau nhiều năm thực hiện các chính sách của Đảng, Nhà nước và của tỉnh, đến nay, kinh tế Kon Tum đã khởi sắc, đời sống người dân có sự cải thiện mạnh mẽ, thu nhập của người lao động tăng lên.

Bảng 6.1. Thu nhập bình quân tháng của người lao động Kon Tum trong doanh nghiệp phân theo ngành kinh tế qua các năm

(Đơn vị: nghìn đồng)

Ngành kinh tế	Năm	2015	2018	2019
Nông nghiệp, lâm nghiệp và thủy sản		3 557	5 618	7 023
Công nghiệp chế biến, chế tạo		5 434	5 942	4 620
Bán buôn, bán lẻ, sửa chữa xe có động cơ		4 273	5 161	4 650
Xây dựng		5 122	5 078	5 001
Nghệ thuật, vui chơi và giải trí		8 614	13 703	17 437
Hoạt động chuyên môn, khoa học và công nghệ		6 165	11 234	10 824

(Nguồn: Số liệu thống kê tỉnh Kon Tum, năm 2020)

Sự phát triển kinh tế của tỉnh đã đặt ra các nhu cầu mới về số lượng và chất lượng nguồn nhân lực. Nhu cầu tuyển dụng lao động trong sản xuất, kinh doanh với các công việc có tính chất lao động phổ thông như công nhân sản xuất hàng tiêu dùng, chế biến lương thực – thực phẩm, bán hàng, thu ngân, làm trang trại,... đang có xu hướng tăng lên.

Về mặt trình độ, nhu cầu về lao động đã qua đào tạo chiếm khoảng 30% tổng số lao động^(*).

Bảng 6.2. Nhu cầu nhân lực tại Kon Tum theo ngành kinh tế năm 2021

(Đơn vị: %)

Ngành kinh tế	Tỉ lệ
Công nghiệp chế biến, chế tạo	64,49
Nông nghiệp, lâm nghiệp và thủy sản	8,12
Tài chính, ngân hàng; bảo hiểm – bất động sản và dịch vụ hỗ trợ khác	7,92
Giáo dục – đào tạo; Y – dược	4,42
Bán buôn, bán lẻ, sửa chữa xe có động cơ	4,06
Xây dựng	2,98
Các ngành còn lại	8,01

(Nguồn: Sở Lao động – Thương binh và Xã hội tỉnh Kon Tum, Trung tâm dịch vụ việc làm, năm 2021)

(*) Báo cáo thị trường lao động năm 2021 và dự báo nguồn nhân lực năm 2022 trên địa bàn tỉnh Kon Tum (Sở Lao động, Thương binh và Xã hội tỉnh Kon Tum, Trung tâm dịch vụ việc làm).

3. Đặc điểm lực lượng lao động tỉnh Kon Tum

a. Thế mạnh

Dựa vào thông tin trong mục 3a và hiểu biết của bản thân, hãy nêu một số thế mạnh của lực lượng lao động tỉnh Kon Tum.

Kể từ khi thành lập lại tỉnh, lực lượng lao động Kon Tum có sự phát triển mạnh mẽ cả về số lượng và chất lượng. Quy mô dân số, số lượng nguồn lao động không ngừng tăng lên, trung bình trong giai đoạn 2010 – 2019, hằng năm số lao động đến tuổi bổ sung vào lực lượng lao động của tỉnh đạt trên 7 000 người, tạo ra một lực lượng lao động khá dồi dào.

Do đặc điểm là tỉnh có số lượng di dân cơ học lớn, nên tỉ lệ lao động nam nhiều hơn lao động nữ.

Bảng 6.3. Tổng dân số, số lao động từ 15 tuổi trở lên của tỉnh Kon Tum giai đoạn 2010 – 2019

Năm	Tổng dân số (người)	Số lao động từ 15 tuổi trở lên (người)	Tỉ lệ so với dân số (%)
2010	442 113	242 014	54, 74
2015	495 876	287 098	57,90
2019	543 452	312 673	57, 53

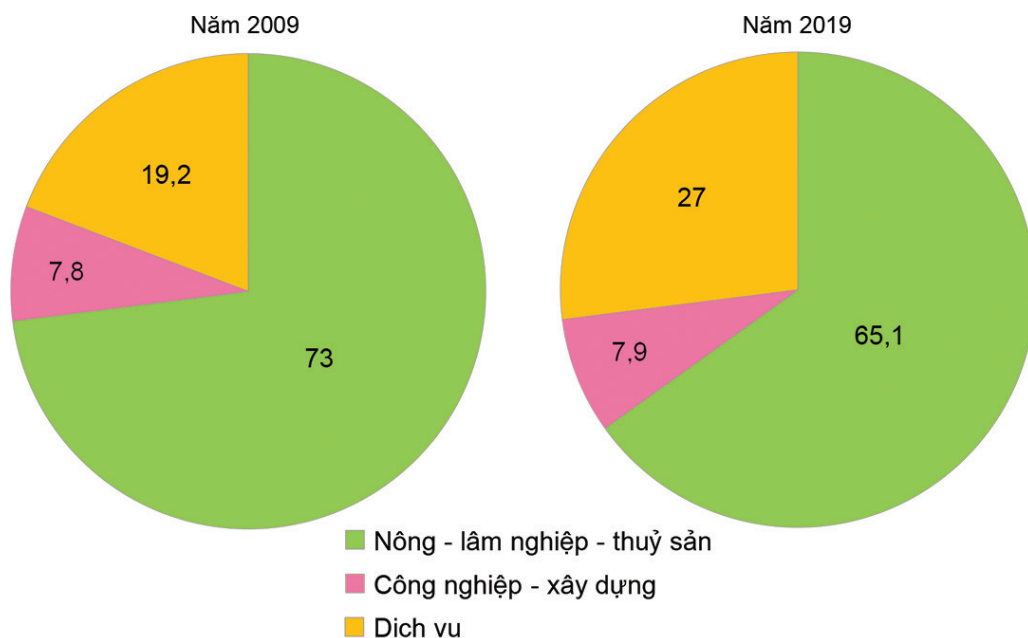
(Nguồn: Niên giám thống kê tỉnh Kon Tum năm 2020)

Cùng với sự phát triển về số lượng, chất lượng nguồn lao động cũng tăng lên đáng kể. Trình độ học vấn của người lao động được nâng lên, số lao động tốt nghiệp Trung học cơ sở và Trung học phổ thông ngày càng nhiều. Tỉ lệ lao động từ 15 tuổi trở lên đang làm việc trong nền kinh tế đã qua đào tạo tăng từ 13,1% (năm 2010) lên khoảng 16,0% (năm 2020), đáp ứng cơ bản các nhu cầu phát triển kinh tế – xã hội của địa phương.

Những năm gần đây, cơ cấu kinh tế của tỉnh chuyển dịch theo hướng tích cực, hiện đại. Theo đó, cơ cấu lao động cũng có sự chuyển dịch từ khu vực nông – lâm – thủy sản sang khu vực công nghiệp – xây dựng và dịch vụ. Đây là sự chuyển dịch đúng hướng, phù hợp với xu thế phát triển kinh tế – xã hội theo hướng công nghiệp hoá, hiện đại hoá.

Em có biết

Lĩnh vực Giáo dục – đào tạo tại Kon Tum đã đóng góp lớn cho sự phát triển chất lượng nguồn lao động của tỉnh. Từ chỗ tỉ lệ mù chữ trong độ tuổi 15 – 25 là trên 46% vào năm 1991, đến năm 2000, tỉnh Kon Tum đã được công nhận phổ cập giáo dục Tiểu học và xoá mù chữ. Năm 2010, Kon Tum là tỉnh đầu tiên ở khu vực Tây Nguyên được công nhận đạt chuẩn phổ cập giáo dục Trung học cơ sở. Tỉnh thành lập cơ sở đào tạo trình độ đại học (phân hiệu Đại học Đà Nẵng tại Kon Tum); xây dựng, củng cố, sắp xếp các trường trung cấp, cao đẳng thành Trường Cao đẳng cộng đồng Kon Tum; các trung tâm giáo dục nghề nghiệp – giáo dục thường xuyên huyện; trung tâm giáo dục nghề nghiệp được xây dựng nhằm đáp ứng nhu cầu đào tạo lao động các ngành, nghề chuyên môn. Nhờ đó, chất lượng nguồn nhân lực được cải thiện, tỉ lệ lao động được đào tạo không ngừng tăng lên.

Hình 6.1. Biểu đồ cơ cấu lao động có việc làm phân theo ngành kinh tế của tỉnh Kon Tum năm 2009 và 2019 (%)

(Nguồn: Cục thống kê tỉnh Kon Tum, Kết quả tổng điều tra dân số và nhà ở tỉnh Kon Tum năm 2019)

Sự phát triển nhanh của nền kinh tế đã tạo động lực cho các hoạt động sản xuất, kinh doanh ở Kon Tum phát triển cả về quy mô lẫn cơ cấu ngành nghề, vì vậy phần lớn lực lượng lao động trên địa bàn tỉnh là lao động có việc làm, tỉ lệ thất nghiệp rất nhỏ và có xu hướng giảm dần.

b. Hạn chế

Dựa vào thông tin trong mục 3b và hiểu biết của bản thân, hãy nêu một số hạn chế của lực lượng lao động tại tỉnh Kon Tum.

Lao động của tỉnh tập trung chủ yếu trong lĩnh vực nông – lâm – thủy sản. Năm 2005, lĩnh vực này thu hút gần 80% lao động, đến năm 2019, tỉ lệ này tuy có giảm nhưng vẫn còn khá cao. Điều này còn thể hiện trong sự phân bố nguồn lao động giữa thành thị và nông thôn, tỉ lệ lao động ở nông thôn năm 2019 chiếm khoảng 70% số lao động toàn tỉnh.

Tỉ lệ lao động chưa qua đào tạo tuy có giảm dần nhưng vẫn còn ở mức cao; chất lượng lao động ở tỉnh còn thấp, đội ngũ cán bộ khoa học – kĩ thuật và công nhân có kĩ năng nghề mỏng, khả năng thu hút lao động chất lượng cao về làm việc rất hạn chế. Đặc biệt ở các vùng sâu, vùng xa còn nhiều khó khăn, việc thiếu lao động có chuyên môn, được đào tạo nghề đã ảnh hưởng lớn đến sự phát triển kinh tế – xã hội tại đây.

Là một tỉnh miền núi, có hơn một nửa dân số là đồng bào dân tộc thiểu số, nhưng do trình độ dân trí không đồng đều, cùng với sản xuất chủ yếu dựa vào tài nguyên rừng và nông nghiệp vùng núi, nên đa số lao động người dân tộc thiểu số ở Kon Tum có thu nhập thấp và chưa ổn định dù nhận được nhiều chính sách hỗ trợ, ưu đãi của tỉnh và Trung ương.

4. Một số giải pháp phát triển lực lượng lao động tại tỉnh Kon Tum

Dựa vào thông tin trong mục 4, cho biết tỉnh Kon Tum đã triển khai những giải pháp nào để nâng cao chất lượng của lực lượng lao động.

Với đặc thù là một tỉnh vùng núi, Kon Tum có nhiều tiềm năng, lợi thế về tài nguyên đất, rừng, thủy năng, khí hậu, địa hình,... cùng với sự phát triển của cơ sở hạ tầng, khoa học, công nghệ nên có nhiều thuận lợi để phát triển các ngành kinh tế dựa trên lợi thế về tài nguyên và vị trí địa lý. Những ngành thu hút nhiều lao động của tỉnh là nông nghiệp, lâm nghiệp, công nghiệp chế biến, thương nghiệp.

Trong tương lai, việc phát triển sản xuất theo hướng công nghiệp, hiện đại sẽ đặt ra nhu cầu lớn về lao động có chuyên môn, đã qua đào tạo, vì vậy tỉnh đã có nhiều chính sách nhằm nâng cao chất lượng lực lượng lao động:

- Nâng cao chất lượng giáo dục mầm non, phổ thông; thực hiện mạnh mẽ xã hội hoá giáo dục ở những nơi có điều kiện thuận lợi.

- Củng cố và nâng cao chất lượng đào tạo nghề gắn với việc làm trong tỉnh, ngoài tỉnh và đi làm việc ở nước ngoài theo hợp đồng.

- Chú trọng đào tạo nguồn lao động chất lượng cao, lao động gắn với nông nghiệp công nghệ cao, trồng và chế biến dược liệu.

- Tạo điều kiện, môi trường thuận lợi để đội ngũ trí thức, nhà khoa học phát huy tốt năng lực.

Nhờ thực hiện đồng bộ các giải pháp, chất lượng nhân lực của tỉnh ngày càng được cải thiện, đặc biệt là tỉ lệ lao động có trình độ cao đẳng và đại học. Các cơ sở giáo dục nghề nghiệp đã cung cấp lao động có kỹ năng nghề cho khu vực hành chính, sự nghiệp và doanh nghiệp trên địa bàn tỉnh, góp phần tăng tỉ lệ lao động qua đào tạo.

Trong xu thế hiện nay, với một nguồn nhân lực dồi dào về số lượng, cần cù lao động thì vẫn chưa đáp ứng được cho sự phát triển kinh tế – xã hội. Để đưa địa phương nhanh chóng phát triển thì việc nâng cao trình độ nguồn nhân lực, đặc biệt là nhân lực chất lượng cao, có một ý nghĩa hết sức to lớn, lâu dài.

Em có biết

Để nâng cao chất lượng nguồn nhân lực tại địa phương, Ủy ban nhân dân tỉnh Kon Tum đã xây dựng Đề án “Phát triển nguồn nhân lực tỉnh Kon Tum đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2050”.

Mục tiêu chung của Đề án là nhằm phát triển nguồn nhân lực của tỉnh đủ về số lượng; có cơ cấu lao động theo trình độ chuyên môn phù hợp; có năng lực nghề nghiệp, trình độ ngoại ngữ, tin học, kỹ năng mềm; chủ động, sáng tạo trong công việc, phục vụ yêu cầu phát triển kinh tế – xã hội nhanh và bền vững của tỉnh.

Đề án xác định mục tiêu về lao động, việc làm: Tỉ trọng cơ cấu lao động làm việc trong khu vực công nghiệp, xây dựng, dịch vụ đạt trên 44% và cơ cấu lao động làm việc trong khu vực nông, lâm nghiệp, thủy sản dưới 56%. Duy trì mức bình quân mỗi năm giải quyết việc làm cho khoảng 6 200 lao động (trong đó có ít nhất 150 lao động tham gia đi làm việc ở nước ngoài theo hợp đồng). Phấn đấu tỉ lệ lao động qua đào tạo đạt 70%, trong đó đào tạo nghề đạt trên 50%. Đảm bảo 95% lao động học nghề ra trường có việc làm đúng với nghề đã học.

II. AN TOÀN, VỆ SINH LAO ĐỘNG

1. Luật An toàn, vệ sinh lao động 2015

Đọc thông tin trong mục 1, kết hợp với hiểu biết của bản thân, em hãy phân biệt vệ sinh lao động và an toàn lao động.

Việc cải thiện điều kiện lao động, đảm bảo sức khỏe cho người lao động là nhiệm vụ quan trọng trong chiến lược phát triển kinh tế – xã hội của nước ta. Luật An toàn, vệ sinh lao động ra đời giải quyết được những thách thức về công tác an toàn, vệ sinh lao động hiện tại cũng như thúc đẩy sản xuất ở Việt Nam trong thời gian tới, đồng thời có ý nghĩa xã hội và nhân văn to lớn.

Luật An toàn, vệ sinh lao động được Quốc hội nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam ban hành ngày 25/06/2015.

Tại nơi làm việc, cả người sử dụng lao động và người lao động đều phải có trách nhiệm thực hiện các quy định nhằm bảo đảm an toàn, vệ sinh lao động. Hành vi vi phạm quy định an toàn vệ sinh lao động có thể bị xử phạt hành chính hoặc xử lý hình sự.

Theo em, khi học sinh tham gia lao động tại trường học có cần thực hiện các biện pháp an toàn, vệ sinh lao động hay không? Vì sao?

2. An toàn, vệ sinh lao động trong một số hoạt động kinh tế ở Kon Tum

a. Trong sản xuất nông nghiệp

Dựa vào thông tin trong mục 2a và hiểu biết của bản thân, em hãy nêu một số tai nạn lao động có thể xảy ra trong hoạt động nông nghiệp tại tỉnh Kon Tum.

Với diện tích đất nông nghiệp rộng lớn, điều kiện khí hậu thuận lợi, tỉnh Kon Tum có tiềm năng, lợi thế rất lớn trong phát triển nông nghiệp và đây là ngành thu hút nhiều lao động của tỉnh.

Sản xuất nông nghiệp tại Kon Tum đang mở rộng về quy mô, cơ cấu, đồng thời đẩy mạnh cơ giới hoá, thủy lợi hoá và ứng dụng các tiến bộ khoa học – kĩ thuật. Số lượng máy móc, vật tư nông nghiệp đưa vào sản xuất ngày càng nhiều. Điều này góp phần giải phóng sức lao động, làm tăng năng suất lao động, nhưng cũng tiềm ẩn nhiều nguy cơ mất an toàn, vệ sinh lao động. Điều đó là do người lao động chưa được trang bị kiến thức và kĩ năng an toàn, vệ sinh lao động trong sản xuất.

Hình 6.2. An toàn lao động trong sản xuất nông nghiệp tại Kon Plông
(Ảnh: hoannguyen)

Việc canh tác trên đất có độ dốc lớn hoặc lưu trú tại nường rẫy xa nhà trong điều kiện thời tiết bất thường, chuyển mùa cũng có thể gây nguy hiểm đến tính mạng người lao động bởi các thiên tai như lũ quét, lũ ống, sạt lở đất.

Hãy thử đề xuất một số biện pháp nhằm bảo đảm an toàn, vệ sinh lao động trong hoạt động sản xuất nông nghiệp tại địa phương nơi em sinh sống.

b. Trong sản xuất lâm nghiệp

Dựa vào thông tin trong mục 2b và hiểu biết của bản thân, em hãy kể một số tai nạn lao động có thể xảy ra trong hoạt động sản xuất lâm nghiệp ở tỉnh Kon Tum.

Là địa phương có 781 152 000 ha rừng, tỉnh ta luôn xác định lâm nghiệp là một ngành kinh tế quan trọng. Đây là ngành kinh tế bao gồm các hoạt động quản lí, bảo vệ, phát triển và sử dụng tài nguyên rừng, bảo vệ môi trường sinh thái, bảo tồn đa dạng sinh học, góp phần ổn định đời sống xã hội, an ninh quốc phòng nông thôn, miền núi.

Tuy nhiên, sản xuất lâm nghiệp đang có nguy cơ mất an toàn, vệ sinh lao động ở tất cả các khâu như: hiện tượng đá lăn, đất trượt theo sườn dốc, cháy rừng; cây đổ ngã không đúng hướng trong khâu khai thác gỗ; đứt dây cáp, đổ xe trong quá trình vận chuyển lâm sản; sử dụng keo dán gỗ trong sản xuất ván nhân tạo, các hoá chất và chất độc hại sử dụng trong khâu ngâm tẩm bảo quản gỗ và lâm sản khi chế biến lâm sản,... đều có khả năng gây tai nạn lao động.

Ngoài ra, tai nạn cũng có thể do các loại động vật hoang dã gây ra.

Hình 6.3. Hoạt động sản xuất lâm nghiệp diễn ra ở địa hình hiểm trở đòi hỏi cao về các biện pháp an toàn lao động (Ảnh: Vương Trí)

Việc hình thành tự phát các cơ sở chế biến lâm sản với hệ thống máy móc không đạt chuẩn, không được kiểm tra, bảo dưỡng đúng quy trình; làm việc tại các cơ sở này thường là lao động thời vụ, phần lớn không được đào tạo về quy trình vận hành máy, không được trang bị trang phục bảo hộ lao động cũng chứa nhiều nguy cơ gây hại cho tính mạng, sức khoẻ của người lao động tại đây.

Do đó, việc thực hiện an toàn, vệ sinh lao động là việc làm mang lại lợi ích kinh tế – xã hội lâu dài cho cả người lao động và người sử dụng lao động tại địa phương.

LUYỆN TẬP

1. Nêu một số biện pháp tỉnh Kon Tum đã thực hiện nhằm nâng cao chất lượng của lực lượng lao động trên địa bàn tỉnh.
2. Nêu những dẫn chứng cho thấy lực lượng lao động ở Kon Tum có sự phát triển về cả số lượng và chất lượng.
3. Thực hiện tốt an toàn, vệ sinh lao động sẽ mang lại những lợi ích gì cho người lao động và người sử dụng lao động?

VẬN DỤNG

1. Cho bảng số liệu:

Lực lượng lao động từ 15 tuổi trở lên của tỉnh Kon Tum
phân theo giới tính và theo thành thị, nông thôn

(Đơn vị: người)

Năm	Tổng số dân	Phân theo giới tính		Phân theo thành thị, nông thôn	
		Nam	Nữ	Thành thị	Nông thôn
2015	442 113	150 114	140 117	95 062	195 169
Sơ bộ 2020	555 645	165 965	153 785	97 230	222 520

(Nguồn: Niên giám thống kê tỉnh Kon Tum năm 2020)

- a. Nêu nhận xét về lực lượng lao động của tỉnh Kon Tum trong giai đoạn 2015 – 2020.
 - b. Trình bày kế hoạch cá nhân để trở thành một lao động có hiệu quả, chất lượng cao của Kon Tum trong tương lai.
2. Nếu được phân công quản lí lớp mình trong một buổi làm vệ sinh tại trường, em sẽ xây dựng quy định nào để đảm bảo an toàn lao động cho các bạn trong lớp?